

УДК 343.13:343.132.9(477) DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2024.3.15>

Микола Миколайович Коломойцев,

кандидат юридичних наук,

Національний науковий центр

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

Міністерства юстиції України (докторант);

<https://orcid.org/0009-0005-8957-5509>,

e-mail: kolomoitsev.mykola@ukr.net

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ
ЗАТРИМАНИЙ ОСОБИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
ТА ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

На підставі узагальнення положень міжнародно-правових актів визначено стандарти надання правничої допомоги особі, затриманій за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. До спеціальних міжнародних стандартів, дотримання яких є надважливим у забезпеченні прав затриманого і які гарантують ефективність правничої допомоги, віднесено: 1) принцип забезпечення конфіденційності під час спілкування затриманого із захисником; 2) засаду перевірки законності затримання без зволікань; 3) принцип оскарження незабезпечення прав затриманого або їх порушення; 4) принцип самостійного та вільного обрання своєї правової позиції.

Ключові слова: кримінальне провадження, досудове розслідування, правнича допомога, сторона захисту, захисник, адвокат, міжнародно-правові стандарти, принцип.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

З метою захисту та надання громадянам правничої допомоги в Україні діє такий неурядовий правозахисний інститут громадянського суспільства, як адвокатура. Ці засади закріплено в Основному Законі нашої держави та положеннях кримінального процесуального законодавства, а також у деяких інших нормативно-правових актах, спрямованих на врегулювання порядку реалізації прав громадян, пов'язаних з отриманням правничої допомоги.

Практична реалізація правових засад доступу кожної особи до професійної правничої допомоги, самостійного обрання захисника своїх прав¹ можлива завдяки успішному впровадженню проєкту зі

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 17.08.2024).

створення та забезпечення функціонування центрів із надання безоплатної правничої допомоги. Певною мірою реалізації згаданих засад сприяють правозахисні громадські організації, які функціонують в Україні і діяльність яких пов'язана із захистом прав і законних інтересів громадян, наданням правничих консультацій населенню та підвищенням рівня обізнаності громадян щодо правових механізмів реалізації їхніх прав і свобод тощо. Важливо, щоб всі суб'єкти, залучені до реалізації правозахисної функції, під час здійснення такої діяльності, зокрема на професійному рівні, дотримувалися міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини. Нашу увагу привертають міжнародні стандарти надання правничої допомоги особі, яку затримано за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. І хоча окремі вчені звертають увагу, що питанням захисту прав затриманих, порівняно з потерпілим, приділяється ґрунтовна увага в положеннях національного законодавства, навіть у нормах Основного Закону України, однак інститут захисту перебуває у стані безперервного розвитку та вдосконалення, а тому окремі його положення потребують постійного перегляду.

Стан дослідження проблеми

Проблеми надання особі правничої допомоги у кримінальному провадженні та здійснення захисту громадян від кримінального переслідування розкрито в комплексних монографічних роботах В. М. Тертишника та Ю. С. Шемчушенка [1], О. В. Мартовицької та О. О. Юхна [2] та ін. Міжнародні стандарти формування інституту адвокатури та особливості його функціонування були предметом дослідження С. С. Бандурки [3], Т. Б. Вільчик та В. О. Святоцької [4], Ю. В. Оніщика й О. М. Коваль [5], М. М. Стефанчука [6], В. М. Шайнер [7], В. Д. Шаповал [8], а також багатьох інших. У своїх роботах учені здійснювали спроби визначити сучасні тенденції розвитку адвокатури в Україні, окреслити міжнародні та європейські стандарти адвокатської діяльності, вирішити сучасні проблеми, які виникають під час надання професійної правничої допомоги. Водночас дотепер поза увагою вітчизняних правників залишаються питання щодо визначення міжнародних стандартів надання правничої допомоги особі, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Це свідчить, що вона досі залишається нерозробленою, а отже, вказує на необхідність її вирішення.

Мета і завдання дослідження

Метою статті стало з'ясування міжнародно-правових стандартів надання правничої допомоги особі, затриманій за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

З метою реалізації окресленої мети вирішення потребують такі *завдання*: 1) визначити міжнародні стандарти надання правничої

допомоги особі, затриманій за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, на підставі системного аналізу положень міжнародно-правових договорів, а також законодавчих актів ЄС; 2) з'ясувати рівень та особливості імплементації згаданих міжнародних стандартів у національному законодавстві.

Наукова новизна дослідження

На підставі узагальнення положень міжнародно-правових актів визначено стандарти надання правничої допомоги особі, затриманій за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Визначено, що до спеціальних міжнародних стандартів, дотримання яких є надважливим у забезпеченні прав затриманого і які гарантують ефективність правничої допомоги, слід відносити: 1) принцип забезпечення конфіденційності під час спілкування затриманого із захисником; 2) засаду перевірки законності затримання без зволікань; 3) принцип оскарження незабезпечення прав затриманого або їх порушення; 4) принцип самостійного та вільного обрання своєї правової позиції.

Виклад основного матеріалу

Одним з інститутів кримінального процесу є інститут затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Він охоплює ті правові засади, що визначають підстави та строки затримання особи, особливості процесуального оформлення факту затримання, а також «гарантії забезпечення прав затриманої особи, умови і порядок тримання її під вартою, нагляд і процесуальний контроль за законністю затримання, підстави і порядок звільнення з-під варти та реабілітації» [9, с. 8].

На підставі текстуального аналізу положень чинного кримінального процесуального законодавства можемо зауважити, що воно не містить визначення поняття «затриманий» і ґрунтовно не регламентує процесуальний статус особи, яку затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. З огляду на відсутність нормативної дефініції окреслених наукових категорій цьому питанню неодноразово приділялася увага в науковій літературі. Вчені здійснювали спроби розкрити сутність понять «затримання», «затримувати» [10, с. 83], з'ясувати природу правового інституту затримання [11, с. 162] тощо. Сьогодні, вже так би мовити традиційно, окреслене поняття ототожнюють із тимчасовим запобіжним заходом [12, с. 18–20; 13, с. 7–8; 14, с. 43]. Проте дехто висловлюється про затримання як про слідчу дію [15, с. 10], а хтось категорично заперечує можливість визнання такої позиції [16, с. 12].

Також у науковій літературі вказують і про триедину сутність, значення та процесуальну форму затримання в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) [17, с. 214].

Зокрема, Є. І. Макаренко вказав, що затримання підозрюваного визначається в кількох аспектах, а саме: 1) як захід забезпечення кримінального провадження (п. 8 ч. 2 ст. 131 КПК України); 2) як тимчасовий запобіжний захід (ч. 2 ст. 176 КПК України); 3) як процесуальна дія, факт і результати проведення якої фіксуються у відповідному протоколі (ч. 5 ст. 208 КПК України) [18, с. 129–131]. Ю. О. Лук'яненко зі свого боку зазначив, що затримання визначається законодавцем: «1) як захід забезпечення кримінального провадження (п. 8 ч. 2 ст. 131 КПК України); 2) як запобіжний захід (ч. 2 ст. 176 КПК України); 3) як слідча (розшукова) дія (ч. 5 ст. 208 КПК України)» [17, с. 53]. Варто зауважити, що Ю. О. Лук'яненко дещо звузив тлумачення Є. І. Макаренка, замінивши процесуальну дію на слідчу (розшукову) дію.

В аспекті продовження дискусії «процесуальна – слідча (розшукова) дія» зауважимо, що на практиці одним з обов'язкових документів, який направляється до суду з обвинувальним актом, є реєстр матеріалів кримінального провадження. Реквізитами цього процесуального документа є: 1) номер та найменування процесуальної дії, проведеної під час досудового розслідування, а також час її проведення; 2) реквізити процесуальних рішень, прийнятих під час досудового розслідування; 3) вид заходу забезпечення кримінального провадження, дата і строк його застосування (ч. 2 ст. 109 КПК України)¹. Тобто тут законодавцем вжито формулювання «процесуальна дія». У наукових працях висвітлюється позиція, що під процесуальними діями слід розуміти дії учасників кримінального провадження, проведені з дотриманням положень кримінального процесуального законодавства та спрямовані на збирання, перевірку чи використання доказів у кримінальному провадженні. Процесуальні дії у спеціальній літературі пропонують класифікувати за двома групами: слідчі (розшукові) дії та інші процесуальні дії [19, с. 5]. Нам імпонує такий підхід, і в контексті з'ясування сутності затримання особи ми вважаємо доцільним зупинитися на позиції, що затримання особи у кримінальному провадженні є процесуальною дією, яка має тимчасовий правообмежувальний характер.

Таким чином, щодо дискусії про розуміння затримання як слідчої (розшукової) дії, заходу забезпечення кримінального провадження або запобіжного заходу, ми вважаємо, що від вищезазначених підходів слід відмовитися, оскільки кожен із них породжує низку

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 17.08.2024).

додаткових питань, пов'язаних з їхньою реалізацією. Зокрема, тому, що сьогодні допустимим є затримання особи за ухвалою слідчого судді з метою приводу, уповноваженою службовою особою і навіть будь-якою іншою особою за наявності для цього підстав, тобто при визначенні суті затримання доцільно застосовувати триєдиний підхід (щодо сутності, значення та форми) до кожного з наведених різновидів затримання. Однак це може зумовити виникнення ще більшої кількості неузгоджених питань, адже стане незрозумілою, наприклад, сутність затримання, передбаченого ч. 2 ст. 207 КПК України.

Отже, викладене дає підстави зауважити, що інститут затримання особи у кримінальному процесі не є досконалим, оскільки немає узгодженості та єдності щодо розуміння сутності затримання, процесуального статусу затриманого, однозначності в розумінні гарантій його процесуальних прав тощо. Ми вважаємо, що затримання є процесуальною дією, що має тимчасовий правообмежувальний характер прав особи, яку застали при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення, безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення або під час безперервного переслідування особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення. Метою затримання є забезпечення подальшого розслідування, з'ясування обставин події, що відбулася, вирішення завдань кримінального провадження тощо.

З огляду на правообмежувальний характер затримання слід зупинитися на міжнародних стандартах надання затриманій особі правничої допомоги. На нашу думку, вони, безумовно, базуються на стандартах у сфері забезпечення прав людини. Враховуючи специфіку предмета нашого дослідження, серед згаданих стандартів фундаментальними в частині надання правничої допомоги затриманому слід вважати такі:

- право на свободу й особисту недоторканність;
- право на вільне вираження своєї думки та її врахування;
- право на повагу до приватного та сімейного життя;
- право на справедливий судовий розгляд упродовж розумного строку кримінального провадження [20, с. 177];
- право на вільне обрання представника (зокрема, захисника);
- право на судовий захист своїх прав;
- право на інформацію тощо.

Вважаємо за потрібне зауважити, що окреслені міжнародні стандарти є першоджерелом для виокремлення багатьох інших, які також відіграють важливе значення в забезпеченні прав особи, зокрема тієї, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Щодо безпосередньо тих засад, які можуть бути визначені як міжнародні стандарти у сфері забезпечення права затриманого на правничу допомогу, то до них слід віднести конфіденційне спілкування із захисником. Такий принцип закріплено в ч. 3 ст. 12 КПК України. При цьому критеріями реалізації цього принципу є: 1) негайність, зокрема реалізація в розумний строк; 2) відсутність часових обмежень; 3) ініціативність, що передбачає можливість ініціювання такої зустрічі за власною ініціативою затриманого та/або його захисника¹. Згаданий стандарт знаходить своє закріплення в Основних положеннях про роль адвокатів, Мінімальних стандартах правил поведження з ув'язненими 1955 р., Принципі I Рекомендації № 21 Комітету міністрів Ради Європи «Про свободу здійснення професії адвоката», Резолюції № 43/173 Генеральної Асамблеї ООН «Звід принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню в будь-якій формі», Директиві ЄС 2013/48 «Про право на доступ до адвоката в кримінальному провадженні та у провадженні за європейським ордером на арешт, а також про право на повідомлення третьої сторони при позбавленні волі і на спілкування з третіми особами та консультуваними органами при позбавленні волі».

Не оминув увагою цей стандарт та окремі аспекти його практичної реалізації і Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ). Так, у справі «Алтай проти Туреччини» ЄСПЛ дійшов висновку, що кожній особі має бути гарантоване право на повну та безперешкодну дискусію зі своїм захисником щодо своєї справи. При цьому від національних правоохоронних і судових органів вимагається, щоб вони забезпечили конфіденційність такого спілкування². Окреслена вимога конфіденційності є складовою принципу забезпечення справедливого судового розгляду справи щодо особи в демократичному суспільстві, яка гарантована п. «с» ч. 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод³. У іншому разі, зокрема за неможливості конфіденційного спілкування адвоката та його клієнта, як вказує ЄСПЛ, правнича допомога не може бути ефективною, адже

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 17.08.2024).

² Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Алтай проти Туреччини» (Заява № 22279/93) : від 22.05.2001 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_031 (дата звернення: 17.08.2024).

³ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) : від 04.11.1950 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 03.08.2024).

особа, яка перебуває під слідством, не може бути до кінця відвертою, а отже, це може спричинити настання низки негативних наслідків¹.

Ще однією засадою в контексті надання ефективної правничої допомоги затриманій особі та забезпечення її прав є можливість оскарження незаконного затримання. Скарги на незаконність затримання підлягають розгляду без зволікань, про що вказав ЄСПЛ у справах «Барановський проти Польщі», «Кушнір проти України» «Ідалов проти Росії», «Мокалалл проти України», «Лівада проти України», «Малик проти України» тощо. Таким чином, практика ЄСПЛ заклала фундамент для ще одного міжнародного стандарту – перевірки законності затримання без зволікань.

У практичному аспекті оскарження затримання може відбуватися шляхом подання захисником чи безпосередньо затриманим відповідного клопотання або скарги в порядку ст. 206 КПК України, що визначає загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини. Таке клопотання чи скарга може бути подане на будь-якому етапі кримінального провадження, проте тільки після з'ясування факту, що особу дійсно було затримано². Погоджуємося з позицією, що «ігнорування права сторони захисту на оскарження незаконного затримання на досудовому провадженні призводить до позбавлення затриманої особи ефективного захисту її права на свободу та особисту недоторканність» [21, с. 51–52]. Тому наголосимо, що подібне оскарження факту затримання особи слід здійснювати негайно після з'ясування фактів, що свідчать про його незаконність. Також з огляду на відсутність усталеного та законодавчо закріпленого механізму оскарження незаконного затримання особи вважаємо за потрібне його передбачити. На нашу думку, для цього слід внести зміни до чинного КПК України, зокрема ч. 1 ст. 303 доповнити пунктом 12 такого змісту: «12) рішення слідчого, дізнавача, прокурора про затримання особи – стороною захисту, іншою особою, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, її представником».

Крім того, на етапі затримання особи гарантованим є оскарження незабезпечення прав затриманого, тому важливо зупинитися на цьому докладніше. З огляду на те, що під час затримання особи

¹ Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Öcalan v. Turkey» (Application No. 46221/99) // HUDOC : сайт. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69022> (дата звернення: 17.08.2024)..

² Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Малик проти України» (Заява № 37198/10) : від 29.01.2015 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a61 (дата звернення: 17.08.2024).

допускається проведення особистого обшуку, важливо з'ясувати, чи не відбулося порушення правової процедури його здійснення. Це, зокрема, присутність двох понять тієї ж статі, що й особа, яку обшукують, їх незаінтересованість, чи занесено до складеного протоколу заяви та зауваження учасників процесуальної дії, чи надавалася затриманому медична допомога, чи роз'яснено йому зміст положень ст. 63 Конституції України, чи повідомлено родичів затриманого про факт затримання та його місцезнаходження, чи надано копію протоколу затримання тощо.

Діяльність залученого до цієї процесуальної дії захисника на етапі затримання, зокрема в контексті надання правничої допомоги, полягає в роз'ясненні адвокатом підстав і наслідків затримання, особливостей подальшої процесуальної діяльності сторони обвинувачення, правової кваліфікації дій затриманого, що надана стороною обвинувачення, тощо. Саме тому важливо визначити, якої позиції дотримується затриманий і сформуванню подальшу правову позицію, котра буде відстоюватися стороною захисту під час участі в подальших процесуальних діях.

При обранні підзахисним конкретної правової позиції захисник зобов'язаний надати їй ґрунтовну оцінку й роз'яснити наслідки обраної позиції для подальшого розслідування та долі клієнта. Будь-які порушення прав і свобод затриманої особи не повинні бути проігноровані захисником, а навпаки, мають підлягати обґрунтованій оцінці та оскарженню. За необхідності захисник повинен ужити заходів, щоб унеможливити подальше застосування будь-яких обмежень щодо гарантованих законом процесуальних інтересів. Таким чином, до засад надання правничої допомоги затриманій особі слід відносити ще й принцип вільного обрання своєї правової позиції.

Висновки

На підставі проведеного узагальнення положень чинного національного законодавства, міжнародно-правових актів і практики ЄСПЛ нами визначено, що надання правничої допомоги особі, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, має здійснюватися з дотриманням міжнародних стандартів у сфері забезпечення прав людини. Саме вони є тими основоположними началами, дотримання яких засвідчує демократичність держави, її правовий характер та напрями діяльності, гарантує ефективність реалізації правоохоронних і правозахисних функцій. Визначальними в контексті забезпечення прав таких учасників кримінального провадження, як затриманий і підозрюваний, є право на свободу й особисту недоторканність; право на вільне вираження своєї думки та її врахування; право на повагу до приватного та сімейного життя; право на справедливий судовий розгляд упродовж розумного строку кримінального

провадження; право на вільне обрання представника (зокрема, захисника); право на судовий захист своїх прав; право на інформацію тощо.

До галузевих міжнародних стандартів, дотримання яких є надважливим у забезпеченні прав затриманого, котрі також гарантують ефективність правничої допомоги, яку отримує затриманий, слід віднести: 1) принцип забезпечення конфіденційності під час спілкування затриманого із захисником; 2) засаду перевірки законності затримання без зволікань; 3) принцип оскарження незабезпечення прав затриманого або їх порушення; 4) принцип самостійного та вільного обрання своєї правової позиції.

З огляду на викладене вважаємо, що перспективи подальших досліджень мають полягати у визначенні правових механізмів упровадження окреслених стандартів у національну практику правоохоронних і судових органів.

Список бібліографічних посилань: 1. Тертишник В. М., Шемшученко Ю. С. Правнича допомога та захист у кримінальному процесі : підручник. Київ : Алерта, 2018. 446 с. 2. Мартовицька О. В., Юхно О. О. Проблеми професійної правничої допомоги: теорія і практика : монографія. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Факт, 2024. 420 с. 3. Бандурка С. С. Європейські стандарти адвокатської діяльності. *Європейські перспективи*. 2022. № 1. С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.32782/EP.2022.1.1>. 4. Вільчик Т. Б., Святоцька В. О. Міжнародні стандарти адвокатури: проблеми імплементації у національну правову систему. *Право України*. 2019. № 12. С. 54–69. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2019-12-054>. 5. Оніщик Ю. В., Коваль О. М. Вплив міжнародних стандартів на правове забезпечення діяльності адвокатури України. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 9 (23). С. 34–43. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9\(23\)-34-43](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9(23)-34-43). 6. Стефанчук М. М. Тенденції розвитку функцій адвокатури в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. № 69. С. 429–437. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.71>. 7. Шайнер В. М. Моделі та міжнародні стандарти безоплатної правової допомоги. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 480–483. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/109>. 8. Шаповал В. Д. Проблеми забезпечення конституційного права громадян на професійну правничу допомогу в Україні та шляхи їх подолання. *Право та суспільство*. 2018. № 1. С. 61–65. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_1/13.pdf (дата звернення: 17.08.2024). 9. Чернова А. К. Затримання особи, підозрюваної в скоєнні злочину : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2009. 20 с. 10. Бірюков В. П. Юридична природа затримання: постановка проблеми. *Форум права*. 2010. № 4. С. 81–89. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2010_4_16.pdf (дата звернення: 17.08.2024). 11. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний

процес України : підручник. Київ : Либідь, 1999. 534 с. **12.** Борман В. І. Затримання як тимчасовий запобіжний захід // Актуальні питання кримінального процесу очима молодих дослідників : матеріали V студ. наук. конф. (м. Харків, 15 трав. 2014 р.) / редкол.: О. В. Капліна (голов. ред.), Д. М. Говорун (заст. голов. ред.), О. І. Бережний та ін. Харків, 2014. С. 18–20. **13.** Аленин Ю. П. О двоякої правової природі задержання лица в уголовном процессе. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 27. С. 7–13. **14.** Білоусов О. І., Смоков С. М. Затримання підозрюваного у кримінальному процесі України : монографія. Одеса : НУВС, 2009. 112 с. **15.** Малярова В. О. Тактико-криміналістичні та процесуальні основи пошуку та затримання злочинця : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2005. 18 с. **16.** Гончаренко В. Г. Правові питання затримання особи в кримінальному провадженні. *Часопис академії адвокатури України*. 2014. № 2 (23), т. 7. С. 11–14. **17.** Лук'яненко Ю. В., Юхно О. О. Затримання особи як захід забезпечення кримінального провадження : монографія / за заг. ред. О. О. Юхна. Харків : Панов, 2016. 264 с. **18.** Макаренко Є. І. Щодо сутності затримання підозрюваного за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С. 126–134. **19.** Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні: навч. наочн. посіб. у схемах і таблицях / О. А. Осауленко, А. В. Самодін, Г. М. Степанова та ін. Київ : Центр учб. літ., 2015. 140 с. **20.** Сімонович Д. В. Європейські стандарти забезпечення прав людини у досудових стадіях кримінального процесу України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2011. 225 с. **21.** Тищенко О. І. Оскарження затримання у кримінальному провадженні: теоретичний та практичний аспект. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С. 49–58.

Надійшла до редколегії 18.08.2024

Прийнята до опублікування 18.09.2024

Kolomoitsev M. M. Legal basis for providing legal aid to a detained person in the context of international standards and practice of the European Court of Human Rights

Based on the analysis of theoretical approaches to the essence of the institute of detention of a person, the article substantiates the position that detention is a procedural action which has a temporary restrictive nature of the rights of a person who was detained during the commission or attempted commission of a criminal offence, immediately after the commission of a criminal offence or during the continuous prosecution of a person suspected of a criminal offence, and which aims to ensure further pre-trial investigation, clarification of the circumstances of the event which occurred.

Based on the generalisation of the provisions of international legal acts and taking into account the case law of the European Court of Human Rights, the author defines the standards for providing legal aid to a person detained on suspicion of committing a criminal offence. It is established that the special international standards, compliance with which is crucial for

ensuring the rights of a detainee and which also guarantee the effectiveness of legal aid received by a detainee, include 1) the principle of confidentiality in the course of communication between a detainee and a defence lawyer; 2) the principle of verification of the legality of detention without delay; 3) the principle of appealing against the failure to ensure the rights of a detainee or their violation; 4) the principle of independent and free choice of one's legal position.

The following are proposed to be the sectoral international standards, compliance with which is crucial for ensuring the rights of a detainee, and which also guarantee the effectiveness of legal aid received by a detainee 1) the principle of confidentiality in the course of a detainee's communication with a defence lawyer; 2) the principle of verification of the legality of detention without delay; 3) the principle of appealing against the failure to ensure the detainee's rights or their violation; 4) the principle of independent and free choice of one's legal position. The emphasis is placed on the fact that the prospects for further research should be to determine the legal mechanisms for implementing the outlined standards into the national practice of law enforcement and judicial authorities.

Key words: criminal proceedings, pre-trial investigation, legal aid, defence, defence counsel, lawyer, international legal standards, principle.

